

УДК 930.25(73)

Л. Л. ЛЕВЧЕНКО*

**ДО ІСТОРІЇ СТВОРЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО АРХІВУ
СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ**

У статті, присвяченій 75-й річниці Національного архіву і Адміністрації документації Сполучених Штатів Америки (NARA), висвітлено основні етапи розвитку NARA, проаналізовано структуру, систему і мережу архівних установ, що йому підпорядковані.

Ключові слова: Національний архів Сполучених Штатів Америки; Національний архів і Адміністрація документації США; історія Національного архіву США; структура Національного архіву і Адміністрації документації США; президентські бібліотеки у Сполучених Штатах Америки.

Національний архів Сполучених Штатів Америки¹ цього року відсвяткував свою 75-у річницю. Сьогодні – це найбільший архів у світі, збудований і обладнаний за усіма сучасними технологіями і вимогами щодо архівних споруд. Здається дивним, що у такій передовій країні, як Сполучені Штати, Національний архів засновано лише 1934 року, а історія його створення і розвитку ускладнена перешкодами і несприятливими обставинами. Такі важливі для американської нації документи, як Декларація незалежності, Конституція та Біль про права мандрували зі столиці одного штату до іншого, розгорталися і згорталися багато разів. Наразі історії архіву присвячено велику кількість книг і статей американських істориків і архівістів. Зокрема, таких дослідників, як Д. Мак Кой, Х. Г. Джонес, В. Гондос, Р. Ворнер, Р. Росс, Дж. Вошем та інших². Більшість статей побачили світ на сторінках журналу “Пролог” – друкованого органу Національного архіву, який вже впродовж 40 років висвітлює його діяльність, склад та зміст документів.

Цього ювілейного року автор мала щасливу нагоду відвідати Національний архів США та з допомогою американських колег – Сінтії П.Фох, заступника директора, Патрісії Л.Мюррей, координатора візитів іноземних делегацій та кадрової політики, Ричарда Нобла, архівіста, відповідального за управління підрозділами, зібрати цікавий матеріал

* *Левченко Лариса Леонідівна* – кандидат історичних наук, директор Держархіву Миколаївської області.

Будинок Національного архіву та Адміністрації документації на Пенсільванія авеню у Вашингтоні. Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

з історії національного архівосховища США, складу і змісту його документів, практики роботи архіву та архівного законодавства. В нагоді також стали публікації згаданих вище авторів та електронні ресурси веб-порталу Національного архіву www.archives.gov.us. Отже, користуючись зібраним матеріалом, автор має на меті у цій статті дослідити основні етапи розвитку Національного архіву США (надалі – NARA), проаналізувати структуру NARA, систему і мережу архівних установ, окреслити обсяги та тематику архівних зібрань і врешті-решт визначити, які стратегічні завдання ставить перед собою NARA на перспективу.

Архівній справі Сполучених Штатів Америки, як кажуть, не щастя, а нещастя допомагало. Пожежі переслідували будинки державних установ країни із шаленою жорстокістю. Втрата патентної інформації під час пожеж 1836 та 1877 р. у будинку патентного відомства порушила питання про організацію спеціально обладнаних сховищ для зберігання архівних документів. Військовий інженер і архітектор генерал Монтгомері Мейгс запропонував проект вогнестійкого покриття даху для архівосховищ. Професор Університету Брауна Джон Франклін Джеймсон³ створив проект програми систематичного відбору цінних для історії США історичних документів та поповнення ними архівних колекцій.

Три роки по тому план створення архіву був надісланий Конгресу, проте він не викликав у законотворців зацікавленості. Вихід у світ 1904 р. у Вашингтоні Путівника по архівах уряду Сполучених Штатів сприяв активізації руху громадськості за створення архіву для збері-

гання історичних джерел. До 1921 р. цей рух був досить повільний, аж поки 10 січня 1921 р. чергова пожежа у будинку Департаменту комерції не знищила документи перепису населення 1890 р. Нарешті 1926 р. президент Келвін Кулідж підписав законопроект про спорудження будинку архіву. 1930 р. президент Герберт Гувер доручив архітектору Джону Расселлу Поупу⁴ спроектувати будинок. У вересні 1931 р. було відведено землю під будівництво і президент Гувер за декілька тижнів до закінчення президентського терміну заклав перший камінь. Коштів, виділених Конгресом на початку, не вистачало, тому протягом усього терміну будівництва асигнування збільшували і за підрахунками на 1941 рік вартість будівництва сягнула 12250794 долари (що на сьогодні складає понад 177 мільйонів доларів)⁵.

Джеймс Вошем пише, що Президент Рузвельт Ф. Д. знав про справи архіву з тієї хвилини як тільки він відкрив свій офіс. За часів Великої депресії архів не був у числі пріоритетів, що Рузвельт планував зробити у перші 100 днів, навіть у перший рік. Проте він доручив своєму політичному раднику Луї Хоу (Louise McHenry Howe) владнати справи архіву у Конгресі. Як тільки законопроект “Акт про заснування Національного архіву уряду Сполучених Штатів” залишив стіни останнього, Рузвельт підписав його 19 червня 1934 р.⁶

Згідно з першим архівним актом було створено офіс Архівіста Сполучених Штатів⁷. Стаття 2 архівного закону встановлювала зарплату першого Архівіста США на рівні 10000 доларів. Працівники архіву, які отримували 5000 доларів і більше, призначались Президентом США за погодженням із Сенатом. Інші призначались Архівістом США без віднесення їх до категорії державних службовців. Архівіст США видавав накази і правила роботи для Національного архіву.

Усі архівні документи американського уряду, законодавчої, виконавчої та судової гілок влади знаходились під управлінням Архівіста США (стаття 3), він мав можливість інспектувати документи урядових агентств Сполучених Штатів, здійснювати експертизу цінності і організувати передачу цінних для історії документів на зберігання до архіву. Будинки, земля і обладнання, які належали Національному архіву, перебували під управлінням Архівіста США (стаття 4). Разом з архівом статтею 5 цього акту була заснована Національна комісія з історичних публікацій (NHPC). До неї, крім Архівіста США, який очолював комісію, входили радник з історії Державного Департаменту, начальники історичних секцій Військового Департаменту, Генерального Штабу, керуючий документами військово-морського флоту Департаменту ВМФ, начальник відділу давніх актів Бібліотеки Конгресу США, два члени від Американської історичної асоціації, призначені президентом. Відповідно до акту 1934 р. Комісія готувала і публікувала щорічні і спеціальні звіти архіву та документи уряду, путівники, описи, каталоги.

Під час обговорення спільних проблем. Зустріч автора статті з американськими колегами у Національному архіві Сполучених Штатів. 1 вересня 2009 року

Збиралася не менше одного разу на рік, члени комісії працювали на громадських засадах.

Стаття 6 передбачала створення Ради Національного архіву, до якої входили секретарі від кожного з виконавчих департаментів уряду, голова бібліотечного комітету Сенату, голова бібліотечного комітету Білого Дому, Бібліотекар Конгресу, секретар музейного комплексу “Smithsonian” та Архівіст США. Рада визначала документи, які мали передаватись на зберігання до Національного архіву, встановлювала правила комплектування, давала поради Архівісту США щодо зберігання документів архіву, використання їхньої інформації та організації доступу дослідників до них. Національний архів згідно зі статтею 7 комплектувався також кінодокументами та іншими графічними й ілюстративними матеріалами. Для відтворення фільмів та дослідження ілюстративних історичних джерел архів мав право придбавати спеціальну техніку. Статті 8–9 надавали право архіву мати власну печатку; від Архівіста США вимагалась присутність на кожній черговій сесії Конгресу, він подавав до Конгресу щорічний фінансовий звіт, за станом на 1 січня кожного року – рекомендації Національної комісії з історичних публікацій щодо оприлюднення документів з історії США, звіт про документи, що мають історичне значення і повинні зберігатися в архіві, і про ті, що можуть бути знищені. Стаття 10 встановлювала порядок фінансування архіву. Отже, фактично перший архівний закон

у США з'явився 1934 р. і заклав основу майбутньої архівної законодавчої бази. 1935 р. Конгрес видав Акт про федеральний реєстр, який надавав архіву право комплектуватись, зберігати і оприлюднювати закони і урядові постанови.

10 жовтня 1934 р. на посаду першого архівіста Рузвельт призначив Роберта Коннора⁸. На початку у колі його обов'язків були організаційні питання: створення структури агенції, апарату управління, визначення функціональних обов'язків працівників, укомплектування штату тощо. Того ж року до штату архіву були введені спеціальні працівники для роботи з документальним надбанням афроамериканців. У листопаді 1935-го до нового будинку Національного архіву переїхали перші 265 працівників, а у червні 1936 р. надійшло 58800 кубічних футів⁹ документів з Адміністрації у справах ветеранів (the Veterans Administration) та Адміністрації продовольства (U.S. Food Administration)¹⁰.

Наприкінці 30-х – початку 40-х років XX ст. у структурі Національного архіву з'явилися Президентські бібліотеки. Працюючи другий термін, Рузвельт прийняв рішення заснувати власну бібліотеку, в якій зберігалися б документи за період його перебування у Білому Домі. Про свої наміри від оголосив на прес-конференції 10 грудня 1938 р.¹¹. Будинок для бібліотеки збудували у маєтку Рузвельта у Гайд Парку (Нью-Йорк). 24 липня 1939 р., президент подарував землю та бібліотеку урядові Сполучених Штатів (юридично маєток належав його матері, яка, хоча й підписала дарчі документи останньою, ніколи не примирилася з відчуженням родинного майна). Бібліотеку було відкрито 30 червня 1941 р. і включено до структури NARA. 4000 книг та понад 15000 кубічних футів документів було передано до Гайд-Парку. Основна частина матеріалів передана до бібліотеки вже після смерті президента. Отже, саме Рузвельт започаткував традиції президентських бібліотек. Пізніше, коли у 1970-х рр. Річард Ніксон хотів забрати документи часів свого перебування на посту президента до свого приватного архіву і домовився про це із певними колами посадовців, Конгрес заборонив здійснення цих заходів і видав Акт про зберігання президентських документів і матеріалів (the Presidential Recordings and Materials Preservation Act, 1974 рік), згідно з яким усі папери Білого Дому ніксонівського періоду було передано на зберігання до Національного архіву. 1978 р. Конгрес видав закон (the Presidential Records Act), згідно з яким усі документи американських президентів, починаючи з президента, що вступив на пост 20 січня 1981 р., ставали майном уряду Сполучених Штатів. Навіть після того, як у 1990 р. була заснована приватна бібліотека Річарда Ніксона у Йорба Лінда (Каліфорнія), де розмістили особисті речі і папери Ніксона, документи часів його перебування на посаді президента залишились на зберіганні у Національному архіві США. 2007 р. приватну фундацію “Ніксонівська бібліотека і музей”

також передано урядові і введено до складу Національного архіву¹². Статті 21¹³ та 22¹⁴ Закону "Про Національний архів" дають визначення "президентського архівного депозитарію" та "президентських документів" у складі колекцій NARA. Це документи діючого Президента США та офіційні документи і книги колишніх президентів за період їхнього перебування на посту глави держави, а також інші історичні документи, що свідчать про офіційне або особисте життя президентів Сполучених Штатів та музейні експонати. Документи можуть бути створені самим президентом у ході виконання ним конституційних і державних функцій, його безпосередніми помічниками, радниками й асистентами, співробітниками виконавчого офісу. Нинішній закон визначає, що до президентських не належать документи державних агентств – вони утворюють окремі фонди. Закон також чітко розмежовує президентські папери державного значення і особисті документи президента (щоденники, особисті записи тощо). За станом на 2009 рік у структурі Національного архіву функціонує 13 президентських бібліотек і два музеї.

Після відставки першого Архівіста Р. Коннора президент Рузвельт 18 вересня 1941 р. призначив другого Архівіста Сполучених Штатів Солона Дж. Бакка¹⁵, який до того був асистентом Р. Коннора. На початку війни архів не був у списку життєво важливих для країни агентств. Роберт Д. Хаббард, директор з персоналу Національного архіву, після атаки на Перл Харбор писав С. Бакку, що архів виглядає перед працівниками інших державних агентств, як організація-паразит. Президент Рузвельт, який ще з 1936 р. був членом Асоціації американських архівістів¹⁶, турбувався про захист історичних документів державного значення під час війни. У березні 1941 р. було створено Комітет з консервації культурних ресурсів, який розробляв і реалізовував плани щодо зберігання національного культурного надбання в музеях, бібліотеках і архівах під час війни. Комітет розташовувався у будинку Національного архіву, його виконавчим секретарем був Коллас Харріс. Опитування, яке провів Р. Коннор ще у 1935 р., показало, що тільки у агентствах, розташованих у Вашингтоні, перебувало майже 3 мільйони кубічних футів документації, кінодокументи на плівкових носіях довжиною понад 3000 миль, 2,6 мільйона негативів, 5500 аудіозаписів. У вересні 1941 р. знову було проведено опитування 68 державних агентств з метою встановлення, які документи підлягають евакуації. Архівісти з'ясували, що необхідно евакуювати 550 тис. кубічних футів документів. Результати направили уповноваженому з громадських будівель разом із рекомендацією збудувати велике бомбосховище, але на той час країна не мала відповідних ресурсів для такого проекту. Тоді ж архів розробив плани для можливої евакуації культурних цінностей Америки з Вашингтона, Нью-Йорка та інших великих міст на відстань 100 миль від узбережжя. У травні 1941 р. Національний архів провів репетицію

У сховищі Національного архіву Сполучених Штатів на Пенсільванія авеню, Вашингтон. Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

евакуації документів, що перебували на зберіганні у будинку архіву. Щоб вивезти 80 тис. контейнерів з архівними документами, знадобилося 2 тис. одиниць транспорту та 60 днів. Тільки архівних коробок архів закупив на 35 тис. доларів. Можливими місцями для розташування архівних матеріалів були бібліотека штату Іллінойс у Спрінгфілді, будинок історичної комісії штату Північна Кароліна у містечку Ролі, старі поштові відділення у Джонстауні (штат Пенсільванія), Портсмуті (штат Огайо), Кларксбурзі (штат Західна Вірджинія).

Усі архівні документи було поділено на три групи: перша охоплювала матеріали, втрата яких могла зашкодити “громадській моралі і честі нації”, до другої входили документи, втрата яких зашкодила б роботі державних установ, розвиткові науки. Третю групу склали матеріали важливі, але не “основні”. Евакуації підлягали документи першої і другої груп. Керівники інших державних агентств не хотіли втрачати контроль над документацією своїх агентств, тому не поспішали їх передавати до архіву. 20 квітня 1941 р. газета “Вашингтон Пост” повідомила, що більшість громадських будівель у Вашингтоні не витримають бомбових ударів, крім будинку Національного архіву. Преса назвала цю споруду, що фактично була будинком у будинку, – “Форт Архів”. Посадові особи Вашингтона поступово прийшли до висновку про доцільність передавання документів своїх агентств до архіву. Якщо до 31 березня 1941 р. упродовж кварталу до архіву надійшло лише близько 8000 кубічних футів архівних матеріалів, то після вступу Америки у Другу Світову війну щоквартальні надходження до архіву збільшились на 600 %. У 1942 р. до архіву надійшло 175 кубічних футів паперів історичного значення, які пройшли відповідну експертизу цінності.

Крім утилізації, зберігання, описування документів, архів щоденно надавав інформації на запити урядових установ, тематика яких в основному стосувалась заходів щодо оборони та діяльності агентств часів Першої світової війни. У лютому 1942 р., коли опублікували список оборонних агентств, до нього було включено і Національний архів.

Але позиція, яку посідав архів, аж ніяк не могла задовольнити його керівника С. Бакка: архів посідав шостий знизу рядок у п'ятій категорії, вище за нього були лікарня святої Єлизавети та психіатрична лікарня в окрузі Колумбія, тому вони мали пріоритетне перед архівом фінансування та поповнення персоналом. До вересня 1942 р. архів довів свою необхідність, як агентство, яке може сприяти обороні країни. Архівісти виявили і надали військово-морському відомству інформацію на 56000 колишніх військовослужбовців, які прагнули повернутися на службу, що сприяло поповненню флоту досвідченими моряками. Ними було укомплектовано 36 лінкорів і авіаносець. Картографічна секція виявила і передала військово-повітряним силам детальні мапи міст Європи і Японії. Хоча категорія архіву, як оборонного відомства, підвищилась, у ньому залишалися проблеми. Його штатний розпис передбачав архіваріусів, бібліотекарів, редакторів, лаборантів, фотографів тощо. Плинність кадрів цих спеціальностей досягла за воєнних часів 150 % і знайти кваліфікованих працівників було важко. Штат архіву зменшився з 502 працівників у 1942 р. до 337 осіб наприкінці війни. Ці "воєнні звільнення" призвели до відкриття нових можливостей щодо працевлаштування в архів жінок і чорношкірих. Щоб задовольнити зростаючі потреби у наукових і науково-технічних кадрах, 26 листопада 1942 р. у газеті "Вашингтон Стар" було оголошено, що Національний архів та інші державні агентства вперше готові прийняти на роботу у якості стажерів дівчат. Створений 1941 року Комітет справедливої трудової практики закликав ширше залучати до державних установ чорношкіре населення країни. У листопаді 1943 р. у "Доповіді про зайнятість негрів" було відзначено, що в архіві на посадах спеціалістів працюють 2 чорношкірих, на посадах технічних працівників 11 чорношкірих. До кінця війни ці цифри збільшилися відповідно до 3 і 14 осіб.

У перші дні після Перл Харбора Коллас Харріс створив в архіві Комітет захисту від небезпеки війни (an Archives committee on protection against the hazards of war, PАНW), до якого увійшли працівники архіву – добровольці незалежно від статі та кольору шкіри. Основне завдання комітету – 24-х годинна охорона будинку архіву під час нальотів ворожої авіації. З 8 грудня 1941 р. до 1 січня 1942 р. 121 чоловік відпрацював 2705 годин у нічних чергуваннях. Голова інформаційно-довідкової служби Філіпп Хамер невдовзі виступив із пропозицією скорегувати плани роботи так, щоб ці працівники між 4.30 вечора і 9.00 ранку виконували ще й роботи з обробки документів, бо, на його погляд, вони тільки сиділи й чекали, коли щось станеться. Отже, лише протягом перших шести місяців війни вони обробили понад мільйон аркушів архівних документів для відділу друку. Оскільки будівля Архіву була найбезпечнішою у всьому Вашингтоні, двері її під час бомбардувань мали залишатись відкритими, щоб населення, яке в цей момент опинялось

на вулиці, могло б сховатися. У будинку встановили систему оповіщення, у кожному приміщенні і коридорах розмістили протипожежні засоби. 24 березня 1941 р. кожному співробітнику видали посвідчення для входу до будівлі. Під'їзди до архіву з боку автостоянок та вантажних платформ обмежили, співробітники і відвідувачі лишали усі свої речі у камері схову.

Президент Рузвельт був занепокоєний тим, що в архіві у центрі Вашингтону зберігалось 400 тонн легкозаймистої плівки, яка при згоранні виділяє смертельний газ. У відповідь С. Бакк 20 липня 1942 р. запевнив Рузвельта, що вживаються всі заходи для перевезення фільмів у майже безлюдний, але недалекий від Вашингтону форт Хант, округ Фейерфакс, штат Вірджинія. Укріплення форту були спеціально збудовані для зберігання легкозаймистих і вибухових речовин. Начальник відділу фотоархівів Вернон Тейт не був у захваті від переїзду, він вимагав проведення ремонтних робіт, розміщення стелажів відповідно до архівних стандартів, проведення дезінсекції приміщень від гризунів і комах. Також Тейт хотів влаштувати принаймні кожні шість місяців перевірки зберігання плівок, але командир об'єкту не допустив співробітників відділу у сховища через те, що вони були жіночої статі. Отже, перевезені були лише урядові записи. Усі інші плівки, як і документи на паперових носіях, залишились на зберіганні у Вашингтоні. Будинок розділили на чотири зони в залежності від пріоритетів безпеки, необхідної для плівок. Найбезпечнішу зону з 3 до 6 ярусів (простір у 75000 кубічних футів) виділили для зберігання плівок. У травні 1942 р. "Індіанополіс Стар" повідомила громадськості, що серед цих плівок зберігаються фотографії і фільми про американські експедиції на Північний і Південний полюси, судові протоколи про вбивство Авраама Лінкольна, оригінальні фото звільнення рабів, колекції фотографій часів громадянської війни, а також особиста доповідь президента Ендрю Джексона про битву при Новому Орлеані. Газета зазначила, що Біль про права був запакований і зберігався під Ротондою, готовий у будь яку мить залишити Вашингтон.

Імовірність повітряного нападу і диверсій з часом зменшилась і вимоги до безпеки послабились. 6 жовтня 1942 р. був відмінений 24-х годинний патруль, 23 лютого 1943 р. дозволили проносити особисті речі із собою у будівлю архіву, 16 квітня 1943 р. приміщення архіву, відведені під бомбосховища, повернули під архівосховища, а шість місяців потому із приміщень прибрали контейнери з піском.

Зменшення заходів безпеки сприяло збільшенню кількості відвідувачів Національного архіву. Військові проводили в будинку архіву наради і конференції, приїздили високопоставлені офіцери із 17 країн світу на демонстрації навчальних фільмів, влаштувалися виставки. Зокрема, виставку матеріалів із бібліотеки Франкліна Д. Рузвельта від-

Зал мікрофільмів у Національному архіві Сполучених Штатів на Пенсільванія авеню.
Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

відали 10000 осіб, у тому числі 2500 військовослужбовців. Чиновники, призначені на посади керівників агентств упродовж війни, звертали-ся до архівних матеріалів часів Першої Світової, щоб усвідомити дос-від попередників і зрозуміти, як все працювало. Директор ФБР Едгар Гувер цікавився історією німецького саботажу в Сполучених Штатах часів Першої Світової. Директор Бюро у справах жінок Міністерства праці США Мері Андерсен направила до архіву запит про використан-ня жіночої праці у період Першої Світової. Коли під сумнів бралася лояльність працівників військових заводів, запити також направлялися до архіву, щоб з'ясувати, звідки і коли їх предки прибули до США та коли вони були натуралізовані. Кінодокументалісти Парамант, Фокс і Юніверсал Пікчерс використовували архівні матеріали, щоб предста-вити американцям національних військових лідерів Ейзенхауера, Ма-кАртура і Паттона та інших. Особливо у нагоді стали матеріали, що містили інформацію про метеорологічний стан узбережжя Нормандії, а також мапи цієї території. Послуги архіву військовим були настільки цінними, що військово-морське відомство протягнуло між своїм депар-таментом і архівом спеціальну лінію зв'язку, щоб прискорити потік ін-формації. Архів отримував понад 1000 запитів щодня. Більшість з них була воєнної тематики. За підрахунками архівістів, у воєнні роки до Національного архіву надходило більше 230 тис. запитів за рік. Дея-кі військові підрозділи розташувалися прямо у будинку архіву. Крім

співробітників військово-морського департаменту, в будинку архіву розміщувались співробітники військового департаменту, бюджетного бюро Адміністрації військової документації, а найбільшу площу відвели Управлінню стратегічних служб (Office of Strategic Services, OSS), яке збирало і аналізувало розвіддані, планувало і здійснювало операції під юрисдикцією Об'єднаного комітету начальників штабів. Виділення приміщень для цієї служби поступово збільшувалось і до 1944 р. OSS орендувало майже 15000 квадратних футів у будинку Національного архіву. Майже 7500 квадратних футів було надано морській комісії в обмін на те, що Вернон Тейт отримав можливість контролювати відділ фотографій і операції OSS у фотолабораторії архіву не як співробітник архіву, а як офіцер картографічного відділу OSS. Інші співробітники архіву, п'ять з яких були жінки, могли як технічні асистенти мікрофільмувати мапи та інші секретні матеріали, використовувати друкарське, спеціальне звукове і редакційне обладнання OSS. У квітні 1944 р. в архіві OSS організували виставку секретного військового обладнання і приборів, які мали на меті використовувати при висадці військ союзників у Нормандії.

Ще у грудні 1941 р. Асоціація американських архівістів запропонувала як альтернативу евакуації мікрофільмування документів на плівку. 13 лютого 1942 р. президент Рузвельт доручив Асоціації прискорити роботи по мікрофільмуванню. У серпні 1941 р. експериментально було мікрофільмовано 160000 окремих документів. Співробітники Департаменту ВМС змікрофільмували більш ніж 4000 кубічних футів секретних і конфіденційних матеріалів свого відомства у Національному архіві. Від'їжджаючи з архіву, вони взяли з собою мікрофотокопії замість оригіналів документів.

1943 р. Президент США закликав державні установи зберігати звіти про те, як вони виконували свої обов'язки у період Другої Світової війни. Був сформований Комітет зі зберігання звітів державних установ воєнного періоду. 4 червня 1946 р. Президент Гаррі С. Трумен звернувся до Архівіста США Солона Бакка з дорученням укласти довідники по архівних матеріалах воєнного часу. Невдовзі світ побачило видання "Федеральні звіти Другої Світової війни"¹⁷. Співробітники архіву зібрали радіопередачі, що висвітлювали перший день участі США у війні, день висадки військ у Нормандії тощо. Американській публіці було представлено виставки документів, на яких демонструвалися німецькі та японські документи про капітуляцію цих країн, сертифікат Гітлера про одруження, його останній політичний заповіт, оригінал Ялтинської угоди, підписаної Сталіним, Рузвельтом і Черчиллем, документи про угоди, підписані союзниками до початку висадки військ у Нормандії. Ці виставки першими відвідали члени Кабінету Міністрів, сенатори, судді Верховного суду, члени Об'єднаного комітету начальників штабів, чле-

Фасад будинку Національного архіву Сполучених Штатів, прикрашений святковими плакатами на честь 75-річчя архіву. Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

ни дипломатичного корпусу та сотні тисяч звичайних громадян¹⁸. То ж Національний архів більше ніж інші урядові агенції заслужив звання “агентства національної оборони”.

Проте після війни уряд прийняв низку несприятливих для розвитку Національного архіву рішень. 1947 р. створено комісію з реорганізації урядових установ, яку очолив колишній президент Гувер. Він рекомендував тодішньому президенту Гаррі Трумену заснувати нову агенцію – Управління служб загального призначення¹⁹ і підпорядкувати їй Національний архів. 30 червня 1949 р. Національний архів увійшов до складу Управління служб загального призначення, змінив назву на Службу Національного архіву та документації (National Archives and Records Service, NARS) і втратив свої права як самостійна урядова агенція. Хронологія подій у Національному архіві післявоєнного періоду така²⁰. 1947 р. почалася безпрецедентна виставка документів Національного архіву “Потяг свободи”, який мандрував із міста до міста усією територією Сполучених Штатів протягом 18 місяців. Ця виставка-подорож завершилася в січні 1949 р. “Потяг свободи” особисто зустрічав президент Гаррі Трумен. 2 червня 1948 р. був призначений новий Архівіст США Вейн Гровер²¹. Цього ж року Національний архів видав свій перший довідник – Путівник по документах Національного архіву (“Guide to Records of the National Archives”). А перший федеральний центр до-

Робоче місце дослідника у залі для перегляду мікрофільмів.

Національний архів Сполучених Штатів. Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

кументації відкрився 1950 р. у Брукліні (Нью-Йорк), до 1955 року таких центрів вже було 10 із загальним штатом 500 працівників, а нині – 17. Офіс Генерального реєстру також був збільшений. Він став відповідальним за комплектування і зберігання законів, постанов, інших документів Конгресу США та урядових агенцій, почав щоденно публікувати перелік виконавчих і адміністративних розпоряджень Федерального уряду. Актом 1950 р. “Про федеральну документацію” (“The Federal Records Act”) Національний архів отримав функцію управління федеральними документами. 13 грудня 1952 р. відбулася непересічна подія в історії NARA – переміщення Декларації незалежності та Конституції Сполучених Штатів з Бібліотеки Конгресу, де вони зберігалися до того, до будинку Національного архіву²². 1955 р. видано Акт про президентські бібліотеки, який продовжив і закріпив практику, розпочату Рузвельтом. Архів отримав права приймати у володіння будинки, землю і необхідне обладнання для заснування президентських бібліотек. Трумен створив свою бібліотеку у 1957 р., Дуайт Ейзенхауер та Герберт Гувер – 1962 р., Ліндон Джонсон – 1971 року. Кожен із них обирав місцем розміщення своєї бібліотеки – місце свого народження. Із 1964 р. Національна комісія з історичних публікацій отримала фінансові можливості для надання грантів і 1978 року її перейменовано на Національну комісію з історичних публікацій і документації²³. Гранти,

Контейнер, в якому зберігається Біль про права. Національний архів Сполучених Штатів.
Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

надані комісією, давали і дають змогу реалізовувати тисячі проєктів по усій країні зі збереження і публікації історичних джерел. З 1964 р. по 2008 р. включно Комісія підтримала 4500 проєктів і виділила для їх реалізації 185 мільйонів доларів²⁴. Навесні 1969 р. світ побачив перший номер журналу Національного архіву “Prologue”²⁵. Цього ж року архів розпочав комплектування документами на електронних носіях інформації, було створено

спеціальний відділ для роботи з документами, які читає машина (the Office of Records Management for integrating machine-readable records).

70-і рр. принесли публічну повагу Національному архіву, але 12 липня 1973 р. сталася чергова пожежа у Національному центрі документації з особового складу у Сент-Луїсі (the National Personnel Records Center, NPRC). У 1950 року Пентагон вирішив об'єднати усі документи з особового складу мільйонів солдат, моряків та військовослужбовців інших родів військ у межах одного центру у Сент-Луїсі, в 1960 р. військові передали центр до складу Національного архіву²⁶. У сховищах, які охопив вогонь, зберігалися документи на 22 мільйони військовослужбовців армії і повітряних сил, 4 мільйони з них вдалося врятувати. З того часу архів здійснює великий проєкт з відновлення інформації, що містилася у цих документах, для чого використовує інформацію, яку надають колишні військовослужбовці, медичні заклади, ветеранська адміністрація та інші джерела. Одночасно архівісти відповідають на запити колишніх військовослужбовців, надаючи їм відомості для отримання пенсій і пільг від уряду. Щоденно виконується понад 4000 запитів стосовно служби в лавах армії і флоту, медичного стану, нагородження, поховання тощо.

У 1980 р. Президент США Джиммі Картер призначив шостого Архівіста США. Ним став професор бібліотечних і інформаційних наук університету штату Мічиган Роберт Ворнер²⁷. Він мав намір звільнити Національний архів від “полону”, в якому останній перебував з 1949 р., з часу підпорядкування його Управлінню служб загального призначення. На той час структурно Національний архів був представлений не

Будинок Національного архіву на Коледж Парк у Меріленді.
Фото з веб-сайту Національного архіву США

тільки вашингтонським центром. Він включав регіональні архіви, федеральні центри документації та президентські бібліотеки. Багато хто з архівістів, які пам'ятали часи президента Рузвельта, підтримували наміри Р. Ворнера. У таємниці від Управління трималися контакти і будь-які домовленості, досягнуті з членами Білого Дому та Сенату. 19 січня 1984 р. Конгрес прийняв законопроект, який вивів Національний архів з підпорядкування Управління. Пізніше Ворнер написав: «Тарні хлопці нарешті виграли»²⁸. З 1 квітня 1985 р. Національний архів став знову незалежною урядовою агенцією (the National Archives and Records Administration Act, 1985), а Архівіст США мав звітувати лише перед Президентом США. Архіву повернули його стару назву – Адміністрація Національного архіву та документації.

Проте невдовзі архів зіткнувся з новими проблемами: документи надходили на зберігання у великій кількості, будинок на Пенсільванія авеню вже не вмщував їх. Документи направлялись на зберігання до Вашингтонського Національного центру документації у Сьютленді (штат Меріленд), а також до орендованого приміщення в Олександрії (штат Вірджинія). Очевидною стала необхідність будівництва нового будинку для Національного архіву. Наприкінці 1980-х років Університет штату Меріленд виділив 33 акри землі для нового будинку архіву. Його спорудження було завершено 1993 р. Офіційно новий архів уведе-

но в дію 12 травня 1994 р. Він відомий під назвою Національний архів на Колледж парк (the National Archives at College Park, Maryland). Крім сховищ площею 1,8 мільйона квадратних футів, у новому будинку розташовано читальні зали, консерваційні та спеціальні медіалабораторії, кабінети для співробітників, конференц-зали тощо. Новий архівний будинок відповідає усім сучасним архівним стандартам і вважається моделлю для будівництва архівів у всьому світі.

Іншою проблемою, яка потребувала негайного вирішення, була організація комплектування архіву документами на цифрових носіях та зберігання електронних документів. Протягом 1990-х клінтонівська адміністрація активно втілювала програму інформатизації урядових установ. Електронні документи, веб-сторінки, електронні листи стали повсякденним видом документування управлінських процесів. Національний архів як урядова агенція також приєднався до суцільного процесу інформатизації: у травні 1994 р. архів створив свою першу Інтернет-сторінку, у грудні 1997 р. з'явилась перша версія офіційного веб-сайту Національного архіву США, 16 вересня 2002 р. через Інтернет став доступним архівний каталог (Archival Research Catalog, ARC), на різних рівнях якого нині описано 63 % документів Національного архіву²⁹. Через веб-сайт організовано доступ до архівних баз даних, 2004 року на сайті архіву опубліковано перші електронні повнотекстові версії баз даних (документи Державного департаменту кабельного зв'язку). Після детального вивчення проблеми електронного документообігу в урядових агентствах країни керівництво Національного архіву звернулося до уряду з пропозицією побудувати приміщення архіву електронних документів³⁰. Офіційно новий архів (the Electronic Records Archives, ERA) засновано 19 січня 2000 р. Будівництво такого архіву займає не один рік і коштує мільйони доларів, проте завжди очікується, що його існування надасть неоціненну користь суспільству і державі. ERA зможе приймати документи не тільки від агенцій федерального уряду, а й від урядів штатів, приватних компаній, бібліотек і університетів тощо. Президент і Конгрес США фінансово підтримують створення і діяльність ERA. У 2008 р. новий архів електронних документів з метою експерименту прийняв перші записи від чотирьох пілотних агенцій: Департаменту з патентів і товарних знаків Міністерства торгівлі США, Національного департаменту океанографічних досліджень Управління військово-морського флоту США, Національної адміністрації з ядерної безпеки Міністерства енергетики США, Бюро статистики праці Департаменту праці США. У січні 2009 р. ERA розпочав прийом електронних документів від адміністрації Білого Дому часів Джорджа Буша.

У 1992 р. при NARA засновано Фонд Національного архіву (Foundation for the National Archives) – некомерційну організацію для

Виставковий зал у Ротонді. Національний архів Сполучених Штатів, Вашингтон.
Фото з веб-сайту Національного архіву США

підтримки проектів архіву, які не фінансуються урядом. Його мета – пропаганда важливості Національного архіву через постійні експозиції документів, пересувні виставки, освітні програми, спеціальні заходи, випуск навчальної літератури, співпрацю із засобами масової інформації. Діяльність членів Фонду спрямована на збагачення і глибоке розуміння громадянами США історичного надбання нації, зосередженого в архівних документах. Нині Фонд очолює президент Кеннет Г. Лоре, до правління входять заступник президента Фонду, чотири віцепрезиденти, секретар, скарбник і юрист. Членство у Фонді – корпоративне і індивідуальне. Корпоративні члени, серед яких компанія Боїнг, Проктор-енд-Гембл та десятки інших, виділяють на потреби архіву тисячі доларів. Не менший вклад здійснюють індивідуальні члени, які поділяються на категорії згідно з їхнім фінансовим внеском: “вчений” – людина, що пожертвувала на потреби архіву від 2500 до 5000 доларів, “засновник” – від 1000 до 2499 доларів, “консерватор” – від 750 до 999 доларів, “гардіан” – від 500 до 749 доларів, “благодійник” – від 250 до 499 доларів, “адвокат” – від 125 до 249 доларів, “сім’я” – від 100 до 124 доларів, “патрон” – від 60 до 99 доларів, “донор” – від 1 до 59 доларів США. Щорічно списки благодійників архіву оприлюднюються в Інтернеті зі словами подяки на їхню адресу. Наразі на сайті Національного архіву – список благодійників, які зробили свої внески за період з 1 березня 2008 р. – до 1 березня 2009 р. Крім цього, на фінансові рахунки Фонду надходять пожертвування, зібрані іншими фінансовими фондами. Наприклад, у лютому 2005 р. Фонд Нью-Йорк Лайф передав Фонду Національного архіву 1,2 мільйона доларів для створення навчального

Виставковий зал у Ротонді. Національний архів Сполучених Штатів, Вашингтон.
Фото Л. Левченко. Вересень 2009 року

центру для школярів середніх шкіл, їхніх батьків і вчителів (Resource Room, Learning Lab). Програми навчального центру дають змогу молодим людям країни ближче ознайомитися із джерелами національної історії та діяльністю Національного архіву. 24 березня 2009 р. Фонд Філіпа Л. Грехема передав Фонду Національного архіву грант у розмірі 100 тис. доларів, який планується використати також для підтримки освітніх програм та роботи архівного магазину (магазин розташований у приміщенні Національного архіву на Пенсільванія авеню, реалізує літературу, видану Національним архівом та сувенірну продукцію). Головним вкладом Фонду Національного архіву стало фінансове забезпечення реконструкції будинку Національного архіву на Пенсільванія авеню та його головної частини – Ротонди, на реконструкцію якої Фондом зібрано 23 мільйони доларів. Проект мав офіційну назву Спасіння Американських скарбів (“Save America’s Treasures”) і тривав з липня 2001 р. до вересня 2003 р. Саме в Ротонді розміщується виставкова зала, де у спеціальних контейнерах зберігаються найважливіші для американського народу документи – оригінал Декларації незалежності 4 липня 1776 р., оригінали двох із чотирьох аркушів Конституції 1789 р. (ще два аркуші зберігаються в архівосховищі у спеціальних контейнерах з гелієм) та завірена Федеральним урядом копія Біля про права. Тут же зберігається Велика Хартія Вольностей 1297 р., прийнята королем Англії Джоном у 1215 р., перероблена і перевидана у XIII ст. Едуардом I. Кожен аркуш пергаменту вміщено в індивідуальний герметичний контейнер, виготовлений зі спеціального скла і бронзи, напов-

нений гелієм і невеликою кількістю водяних парів. Вхід до зали безкоштовний з 9 години ранку до 17.30 у зимові та 22.00 години у літні місяці. Стіни Ротонди прикрашає живопис нью-йоркського художника Беррі Фолкнера (Barry Faulkner, 1881–1966). Сюжети присвячено Томасу Джефферсону, який передає проект Декларації незалежності президенту Конгресу Перших Штатів Джону Ханкоку, і Джеймсу Едісону у момент передачі тексту Конституції на затвердження Джорджу Вашингтону і Конституційному Конвенту, а також іншим видатним державним діячам Сполучених Штатів³¹. У круглій галереї, навколо Ротонди, розташовано музей Національного архіву.

(Далі буде)

¹ Сучасна офіційна назва архіву – The National Archives and Records Administration, NARA.

² McCoy Donald R. The National Archives: America's Ministry of Documents, 1934–1968. – Chapel Hill: University of North Carolina Press, 1978. – 437 стор.; Jones H.G. The Records of a Nation: Their Management, Preservation, and Use. – New York: Atheneum, 1969; Gondos Victor. J. Franklin Jameson and Birth of the National Archives. – Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1981. – 232 стор.; Warner Robert M. Diary of a Dream: A History of the National Archives Independence Movement, 1980–1985. – Mutuchen, NJ: Scarecrow Press, 1995; Ross Rodney A. Creating the National Archives. // Prologue. – Summer, 2004 та інші.

³ Джон Франклін Джеймсон (1859–1937) – американський історик, письменник. 1882 р. в Університеті Джона Хопкінса захистив дисертацію “Походження і розвиток муніципального уряду Нью-Йорку”. Дж. Франклін Джеймсон – один із засновників Американської історичної асоціації (1884). У 1885 р. очолив Комісію з видання історичних манускриптів і став першим редактором журналу “Американське історичне рев'ю” (1895–1901, 1905–1928). З 1888 р. працював в Університеті Брауна. З 1905 року працював у Вашингтоні на посаді директора Департаменту історичних досліджень, 1907 р. обраний на посаду президента Американської історичної асоціації. Протягом Першої Світової війни редагував військові історичні матеріали. Брав участь у виданні серій документальних публікацій, таких як Путівник по архівних ресурсах світу, Листи членів Континентального конгресу, Документи щодо работоргівлі і закони щодо рабів, Папери Андрю Джексона, Атласу американської історії. У 1926 р. опублікував збірку своїх праць за три десятиліття, в яких розглядав американську революцію як соціальний рух. У 1928 р. очолив відділ манускриптів Бібліотеки Конгресу та сприяв придбанню цінних колекцій історичних матеріалів. Вклад Джона Франкліна Джеймсона у заснування Національного архіву США детально описаний у книзі В. Гондоса та Дж. Роудса “Дж. Франклін Джеймсон та народження Національного архіву, 1906–1926”. Victor Jr. Gondos, James B. Rhoads. J. Franklin Jameson and the Birth of the National Archives, 1906–1926. – January 1981. – 232 р.

⁴ Джон Расселл Поуп (1874–1937), видатний американський архітектор, який також спроектував меморіал Джефферсона та Національну галерею мистецтв у Вашингтоні.

⁵ Worsham James. Our Story. // Prologue. – 2009. – Т. 41. – N 2. – P. 12.

⁶ An Act to establish a National Archives of the United States Government, and for other purposes. 1934. S. 3681, H.R. 8910. // <http://www.archives.gov>; Clark Bob. FDR, Archivist: The Shaping of the National Archives. // Prologue. – Winter 2006, Vol. 38, No. 4.

⁷ Архівіст США – посада, введена в уряді Сполучених Штатів актом про заснування Національного архіву 1934 р. В історії Національного архіву було дев'ять Архівістів США: Роберт Д.В. Коннор (1934–1941), Солон Дж. Бакк (1941–1948), Вейн К. Гровер (1948–1965), Роберт Х. Бахмер (1965–1968), Джеймс В. Роудс (1968–1979), Роберт М. Ворнер (1980–1985), Дон В.Вілсон (1987–1993), Джон В.Карлін (1995–2005), Ален Вейнстейн (2005–2008). У різні періоди обов'язки Архівіста США виконували: Джеймс О'Нейл (1979–1980), Франк Г. Барк (1985–1987), Труді Х.Петерсон (1993–1995), Адріана Томас (2008–2009). 28 липня 2009 р. Президент США Барак Обама на посаду десятого Архівіста США представив Девіда С.Феррієро, який був призначений 6 листопада 2009 р.

⁸ Роберт Діггес Вімберлі Коннор (26 вересня 1878 р. – 25 лютого 1950 р.) – перший Архівіст Сполучених Штатів Америки. Народився у Вільсоні. У студентські роки був головним редактором одночасно трьох студентських видань – газети, літературного журналу та щорічника. 1899 р. в університеті Північної Кароліни отримав докторський ступінь. З 1899 р. до 1903 р. працював у школах Вінстона, Оксфорда, Вілмінгтона, а у 1904–1907 рр. був секретарем комітету освітянських заходів у офісі керуючого громадською освітою. 1903 року губернатором штату Північна Кароліна Р. Коннор був призначений секретарем історичної комісії штату, перші роки на цій посаді він працював безоплатно. Розуміючи, що для ефективної роботи комісії потрібні законодавчі акти і фінансові вкладення, він у 1906 р. склав і опублікував амбіційний план щодо розвитку відповідної законодавчої бази. Наступні 14 років він працював у цій агенції вже як оплачуваний секретар. У 1941 р. друг і колега Коннора Валдо Гіффорд Леланд назвав історичну комісію штату Північна Кароліна моделлю історичної агенції. Одночасно Р.Коннор був секретарем Учительської Асамблеї цього ж штату (1906–1912), президентом (1912) і секретарем (1913–1920) Асоціації літераторів і істориків штату, членом (1913–1920) і секретарем (після 1915) Піклувальної Ради Університету Північна Кароліна, президентом Асоціації випускників університету (1917–1921), протягом Першої Світової війни він був членом Національної Ради історичних служб.

Р. Коннор протягом 1920–1921 рр. закінчив навчання в Колумбійському університеті та невдовзі після повернення до Північної Кароліни пішов у відставку з посади секретаря комісії. Він став професором історії університету, найпопулярнішим викладачем і засновником власної історичної школи. Його перша праця “Cornelius Harnett: An Essay in North Carolina History” (1909) отримала меморіальний кубок Патерсона, праця “Makers of North Carolina History” (1911) довгі роки була основним державним підручником історії у школах. 1919 р., разом з двома іншими вченими з Північної Кароліни Дж.Ролхас Гамільтоном та Уільямом Бойдом, Коннор випустив трьохтомну “History of North Carolina”. Його найкращою працею стала двотомна “North Carolina: Rebuilding an Ancient Commonwealth” (1929).

14 липня 1934 року Дж. Франклін Джеймсон написав президенту Рузвельту листа, в якому охарактеризував Коннора як видатного вченого, дієву людину, яка має значний адміністративний потенціал і характер, здатна взяти на себе монументальні завдання, що стоять перед Національним архівом. Спо-

рудження архівного будинку, комплектування фондів документами, які майже 150 років до цього зберігалися в неупорядкованому стані у різного рівня державних інституціях, їх організація і класифікація у межах архіву, описування документів та забезпечення доступу дослідникам – це ще не повний перелік питань, які довелося вирішувати Коннору на посаді першого Архівіста США. Рузвельт після відставки Коннора у 1941 р. написав, що як перший Архівіст США той не тільки заклав основи архівної справи, а й створив активну структуру – надзвичайно важливе і постійне сховище для зберігання оригінальних історичних документів. Про свою діяльність на посаді першого архівіста Роберт Коннор написав у статті “Пригоди архівіста-аматора”.

Після відставки Коннор повернувся до наукової і викладацької діяльності, став професором юриспруденції та історії університету Північна Кароліна (1941–1949). Внесок Коннора у розвиток архівної справи сучасники достойно оцінили, обравши його на посаду Голови Асоціації Американських архівістів (1941–1943), Голови історичної комісії штату Північна Кароліна (1942–1943) та виконавчої ради Департаменту архівів і історії (1943–1950).

H. G. Jones. Robert Digges Wimberly Connor // William S. Powell. Dictionary of North Carolina biography. – <http://docsouth.unc.edu>.

⁹ У статті автор зберіг американську систему вимірювання обсягів документів у кубічних футах. Один фут дорівнює 2000 аркушів документів на паперовій основі. Це зроблено, щоб уникнути помилки при наведені статистичних даних з американських джерел.

¹⁰ J. Worsham. Our Story. – Prologue. – 2009. – Т. 41. – N 2. – P. 13.

¹¹ Cynthia M. Koch and Lynn A. Bassanese. Roosevelt and His Library // Prologue. – Summer 2001, Vol. 33, No. 2.

¹² Там саме. – P. 19.

¹³ National Archives and Records Administration. 44 U.S.C. Chapter 21. – Basic Laws and Authorities of the National Archives and Records Administration. – Washington, June, 2006. – P. 11–15.

¹⁴ Presidential records. 44 U.S.C. Chapter 22. – Там саме. – P. 32–35.

¹⁵ Солон Дж. Бакк (1884 р. – 25 травня 1962 р.), другий Архівіст США, свою кар’єру розпочав в університеті Індіани, потім працював в університетах Іллінойсу та Міннесоти. У Міннесоті був керуючим історичним товариством штату, допомагаючи організовувати окружні історичні товариства, періодичні видання тощо. 1931 р. Бакк був призначений професором історії університету Пітсбургу, у 1935 р. став асистентом Архівіста США, з 1941 р. – другим Архівістом США. 1948 р. Солон Бакк перейшов на роботу до Бібліотеки Конгресу, де деякий час очолював відділ давніх актів, а потім був асистентом Бібліотекаря. Солон Дж. Бакк вийшов у відставку 1954 р. Коло його наукових інтересів полягало у вивченні історії сільського господарства.

¹⁶ Асоціація американських архівістів (the Society of American Archivists, SAA) - організація, яка об’єднує архіви різних типів і форм власності, архівні колективи і окремих архівістів у межах Сполучених Штатів Америки. Мета організації – вирішувати важливі питання архівної справи шляхом формування політики і стандартів, створення ефективної коаліції, підвищення інформованості суспільства про архіви і їх значення; забезпечення професійного зростання архівістів, сприяння високій якості архівної освіти і освітніх програм; формування політики і практики для виявлення, зберігання і використання електронних документів; підвищення ефективності організації шляхом вдосконалення її структури, методів спілкування і фінансової бази для виконання її місії у суспільстві і для досягнення стратегічної мети і вирішення по-

ставлених завдань. Також Асоціація виступає як адвокат від імені архівістів в урядових і громадських інститутах, відстоюючи такі ключові позиції, як інтелектуальна власність, авторське право, справедливе використання, знищення і розсекречування федеральних документів, недоторканість особистого життя і конфіденційність, свобода інформації тощо.

Асоціація була створена у грудні 1936 р. Цьому передувало заснування у 1884 р. Американської історичної асоціації, яка породила такі структури як комісію історичних рукописів, комісію державних архівів, а 1909 р. – конференцію архівістів. Асоціація американських архівістів стала більш демократичним органом, двері якої відкрились не тільки для керівників великих архівних установ, а й для усіх бажаючих. У перший повний рік існування Асоціації кількість її членів становила 243 архівісти і установи. 1937 р. була проведена конференція, на якій встановлено програмні цілі організації, наступного 1938 р. засновано журнал “Американський архівіст”. Наприкінці Другої Світової війни Асоціація підтримала створення Міжнародної ради архівів з метою налагодження обміну між іноземними і національними архівами. З 1950-х років організація приєдналася до розробки професійних стандартів, з 1960-х сприяє дослідженням управління електронними записами, у 1970-х видала перші посібники з архівної справи, її члени розпочали викладання професійних курсів з історії, теорії і практики архівної справи. Кількість членів у 1970-х дозволила організації заснувати штаб-квартиру, найняти виконавчого директора, штат з 12 співробітників, її бюджет становив 1,2 мільйона доларів. На сьогодні Асоціація нараховує 500 організацій та 3100 індивідуальних членів. Вона взаємодіє із керівниками уряду, починаючи з обрання кандидатури на пост Архівіста США та до вирішення питань про права громадян на доступ до документів колишніх президентів США, інтелектуальної власності, розвитку інформаційних технологій тощо.

Структурно Асоціація поділяється на секції, постійні комітети і круглі столи. Функціонують секції: релігійних архівів, бізнес-архівів, архівів університетів і коледжів, електронних архівів, урядових архівів, рукописних архівів, архівів музеїв, усної історії, візуальних матеріалів тощо. Кожна секція видає свій інформаційний бюлетень і проводить засідання, семінари і обмін інформацією та ідеями. Постійні комітети надають допомогу і підтримку у вирішенні питань обміну архівною інформацією, нагородження архівів та архівістів, освіти, етики і професійної поведінки, юридичних питань, міжнародної архівної справи, членства, висування кандидатур на посади тощо. Круглі столи є групами, в яких розглядаються різні питання, що викликають занепокоєння архівістів у неформальних умовах спілкування. Наприклад, викладання архівної історії, теорії і практики, каталогізація і доступ до ілюстративних матеріалів, таємність і конфіденційність, архіви геїв і лесбіянок, технології і охорона здоров'я, жінки і жіночі релігійні архіви тощо.

¹⁷ У 2008 р. Національний архів опублікував двотомник “Друга Світова війна: путівник по документах щодо воєнної участі США” (“World War II: Guide to Records Relating to U.S. Military Participation”).

¹⁸ Для висвітлення діяльності Національного архіву США у період Другої світової війни використані матеріали дослідження співробітника Національного архіву США Анни Брюнер Ілес, оприлюднені нею на сторінках журналу “Пролог”. Див.: Anna Bruner Eales. Fort Archives. The National Archives Goes to War. – Prologue. – Summer 2003, Vol. 35, No. 2.

¹⁹ Управління служб загального призначення (the General Services Administration, GSA), урядова агенція, створена 1949 р. для управління і підтрим-

ки урядових установ, у тому числі забезпечення їх зв'язком, приміщеннями, транспортом, кваліфікованими співробітниками, експертними рішеннями тощо. Управління проводило реформи урядових установ США до 1952 р. На сьогоднішній день у GSA працює близько 12000 співробітників, управління має річний бюджет у розмірі 26,3 мільярдів доларів. У її віданні знаходиться 8300 урядових будинків, парк автотранспорту у 210000 одиниць.

²⁰ Worsham James. *Our Story // Prologue*. – Summer 2009. – Т. 41. – No 2. – P. 17–18.

²¹ Вейн Гровер (14 вересня 1906 р. – 8 червня 1970 р.) – третій Архівіст США. Працював у Національному архіві з 1935 р. У 1953–1954 рр. – президент Асоціації американських архівістів, пізніше – один із віце-президентів Міжнародної ради архівів.

²³ Milton Gustafson. *Travels of the Charters of Freedom // Prologue*. – Winter 2002, Vol. 34, No. 4.

²⁴ Національна комісія з історичних публікацій і документації (the National Historical Publications and Records Commission, NHPRS), заснована 1934 р. як Національна комісія з історичних публікацій тим же законодавчим актом, що й сам Національний архів Сполучених Штатів. Спочатку Комісія мала право лише надавати рекомендації для публікації історичних джерел. У 1964 р. Президент Джон Кеннеді звернув увагу, що рекомендації Комісії завжди будуть лише рекомендаціями без фінансової підтримки. Комісія у перший же фінансовий рік надала можливість реалізації 23 проектів, у тому числі й публікації “Історії ратифікації Конституції у документах” (“The Documentary History of the Ratification of the Constitution”), яку було рекомендовано для видання ще 1936 р.

Сьогодні Комісія спрямовує свою діяльність у чотирьох напрямках: публікація історичних джерел, зберігання документації і доступ до неї, професійний розвиток, державне і національне архівне партнерство. Проекти з публікації джерел американської історії охоплюють майже увесь її час. Світ побачили збірники документів Джона Адамса, Бенджаміна Франкліна, Томаса Джефферсона, Джеймса Медісона, Джорджа Вашингтона, Олександра Гамільтона, Авраама Лінкольна, Томаса Едісона, Елеонор Рузвельт та інших, а також документи з фондів державних інституцій, у тому числі й Верховного Суду Сполучених Штатів. З 1974 р. Комісія заснувала проекти у кожному штаті країни, які допомагають різним організаціям збирати і зберігати їх документальне надбання. Діяльність комісії підтримує маленькі архіви й історичні товариства у створенні колекцій документів з історії афроамериканців, індіанців, азійських американців, інших етнічних і релігійних груп, жінок. Протягом останніх двох років Комісія сфокусувала свої інтереси на підтримці проектів зі збереження цифрового надбання нації, вона підтримує американських вчених та міжнародне співробітництво у галузі зберігання електронних документів і доступу до них (the International Research on Permanent Authentic Records in Electronic Systems, Inter PARES). Програми професійного розвитку дають можливість удосконалювати освіту архівістів та редакторів історичної літератури. Інститут редагування історичних документів (the Institute for Editing Historical Documents) вже 38 років проводить щорічні однотижневі сесії для початківців та редакторів середнього рівня. Інститут керівних кадрів (The Archives Leadership Institute) створений 2008 р., з метою підготовки керівних кадрів для архівів та підвищення їх кваліфікації. Комісія співпрацює з Національним архівом через дорадчий орган Ради з історичних документів (the State Historical Records Advisory Boards, SHRABs). Спільними зусиллями вони надають допо-

могу недержавним архівам, історичним товариствам та іншим недержавним організаціям і громадянам у збиранні і організації зберігання документів з історії окремих населених пунктів, підприємств, генеалогії тощо.

²⁵ *Williams Kathleen*. The NHPRC. Extending the Archives' Reach // Prologue. – Summer 2009. – Vol. 41. – No. 2. – P. 48–51.

²⁶ Prologue – журнал Національного архіву США, заснований 1969 р. Мета видання – популяризація документального надбання нації, що зберігається в сховищах Національного архіву, а також його діяльності. Журнал не має політичного забарвлення. Статті для публікації обираються радою експертів, хоча вони не обов'язково репрезентують погляди Національного архіву. Журнал виходить чотири рази на рік щоквартально. Він розповсюджується як у вільному продажі, так і через поштову передплату, ISSN 0033-1031 (вартість річної передплати поза межами США на 2009 рік коштувала 30 доларів США.) Його редакція розташована за адресою: National Archives and Record Administration, 8601 Adelphi Road, College Park, MD 20740-6001. Редакція має власний веб-сайт: www.archives.gov/publications/prologue.

²⁷ Norman Eisenberg. 20th – Century Veterans' Service Records. Safe, Secure – and Available. // Prologue. – Spring 2005, Vol. 37, No. 1.

²⁸ Роберт Ворнер описав події тих часів у своїй книзі “Diary of a Dream: A History of the National Archives Independence Movement, 1980–1985” (Щоденник мрії: історія руху за незалежність Національного архіву, 1980–1985) та статті “The National Archives: A Memoir, 1980–1985”, що вийшла у журналі “Prologue” у 2005 році.

²⁹ Цит. за Worsham James. Our Story // Prologue. – Summer 2009. – Т. 41. – No 2. – P.20.

³⁰ www.archives.gov.us – офіційний веб-сайт Національного архіву Сполучених Штатів Америки.

³¹ *John W. Carlin*. The ERA: An Archives of the Future and for the Future // Prologue. – Spring 2004, Vol. 36, No. 1.

В статтю, посвященную 75-й годовщине Национального архива Соединенных Штатов Америки (NARA), рассматриваются основные этапы истории NARA, структура, система и сеть архивных учреждений, подчиненных Национальному архиву.

Ключевые слова: Национальный архив Соединенных Штатов Америки; история Национального архива США; структура Национального архива США; президентские библиотеки в США.

The article is dedicated to 75-th anniversary of the US National Archives and Records Administration (NARA). It is a complex research on history of formation and development of archival federal service in the United States of America, structure, system and network of the archival establishments, which are subordinated of NARA, outlines the amounts and the themes of archival funds.

Keywords: the National Archives of the United States; history of the National Archives of the USA; structure of the US National Archives and Records Administration; Presidential Libraries in the USA.